

Natuurbegraven in het Gooi

Voorwoord

Ook als je dood bent nog iets goed doen voor de natuur. Zo wordt natuurbegraven in de markt gezet. Eind 2013 kwam het onderwerp in het Gooi voor het eerst op de agenda. Een projectontwikkelaar wilde landgoed De Hoorneboeg overnemen van de huidige eigenaar om er een natuurbegraafplaats te stichten en het terrein vervolgens overdragen aan Goois Natuurreservaat.

Samen met de gebruikers van het landgoed heeft de Vereniging van Vrienden van 't Gooi (VVG) de voors en tegens van natuurbegraven op die plek in kaart gebracht. De conclusie: natuurbegraven levert op deze plek geen winst op voor de natuur. Integendeel, de al aanwezige natuurlijke, landschappelijk en cultuurhistorische waarden worden ernstig aangetast. Bovendien is het onderdeel van een aardkundig monument. Gelukkig was de gemeenteraad van Hilversum het met deze analyse eens en besloot geen medewerking te verlenen voor aan wijziging van het bestemmingsplan.

Andere plannen voor natuurbegraven in het Gooi zijn niet uit te sluiten. Natuurmonumenten heeft inmiddels laten weten om terreinen die daar voor in aanmerking te komen beschikbaar te willen stellen. Ook bij de herontwikkeling van het militaire complex terrein Crailo is het onderwerp natuurbegraven aan de orde gekomen, in samenhang met een eventuele reguliere begraafplaats en een crematorium. De ontwikkeling van dat laatste plan is inmiddels voorlopig op een laag pitje komen te staan.

We willen in de toekomst goed onderbouwd op kunnen reageren op nieuwe plannen voor natuurbegraven. Het Kenniscentrum van de Vereniging van Vrienden van 't Gooi heeft het onderwerp natuurbegraven daarom tijdens een bijeenkomst besproken en vervolgens heeft een werkgroep bestaande uit Jos Oude Elferink en Pieter Veenstra voor verdere uitwerking gezorgd.

We zetten op een rijtje wat natuurbegraven is en welke randvoorwaarden daarbij van belang zijn (zowel waarden die in het Gooi aanwezig zijn als regelgeving voor begraven). De mogelijkheden voor natuurbegraven lijken in het Gooi zeer beperkt te zijn. In een groot deel van het Gooi is vanwege de nu al aanwezige waarden natuurbegraven onwenselijk.

Het product

Natuurbegraven, begraven worden in de vrije natuur op een plekje waar je bij leven misschien ook wel het liefst zou vertoeven, om zo in de tijd langzaam weer één te worden met die natuur.

Natuurbegraven Nederland, <http://www.natuurbegravennederland.nl/> verwoordt het als volgt:

Een laatste rustplaats in de geborgenheid van de natuur. Steeds meer mensen hebben de behoefte aan deze duurzame en eigentijdse manier van begraven. Met Natuurbegraven Nederland (NBN) willen we dit voor iedereen mogelijk maken. Dat doen we door op mooie in de natuur gelegen locaties verspreid over heel Nederland begraafplaatsen te openen, onder meer in samenwerking met Natuurmonumenten.

We bieden de zekerheid van eeuwigdurend grafrecht en gunnen mensen de persoonlijke regie over hun afscheid of dat van hun dierbaren. Ook nemen we zoveel mogelijk praktische zorgen bij de nabestaanden weg. Een keuze voor natuurbegraven betekent een keuze voor rust én het

leveren van een bijdrage aan natuurbehoud. Zo gaan leven en dood op een natuurlijke manier samen.

Al gaat de geschiedenis van natuurbegraven vele eeuwen terug, in Nederland is het voor veel mensen een nieuwe en 'herontdekte' manier van begraven.

De praktische kant van het verhaal is dat bij het delven van een graf een gat van twee bij één meter met een diepte van twee anderhalve meter wordt gedolven. De op de bodem aanwezige vegetatie moet verwijderd worden. In de nabijheid van het graf aanwezige bomen moeten worden gekapt. Het aanwezige bodemprofiel, het bodemleven en in de ondergrond aanwezige archeologische overblijfselen worden verstoord. Aardkundige waarden worden aangetast. Uit het graf komen schadelijke stoffen in bodem en grondwater terecht.

Om afscheid te kunnen nemen van de overledene is een plek nodig om samen te kunnen komen en moeten bezoekers zich naar het graf kunnen begeven. Ook voor een eventueel volgend bezoek moet het graf toegankelijk zijn. Dit betekent een toegangsweg en een parkeerplaats in de nabijheid van de natuurbegraafplaats en looproutes naar de graven.

Doen of niet doen

Voor wat betreft de wenselijkheid om natuurbegraven in het Gooi toe te laten is uiteraard aan de orde geweest dat het niet aan de VVG is om zich te mengen in wat voor sommigen, wellicht ook leden van de VVG, een uitdrukkelijk verlangen is om vorm te geven aan de laatste rustplaats. Wel heeft het kenniscentrum geconcludeerd dat de wens om in het Gooi in de natuur te worden begraven moet worden afgezet tegen de vraag of en waar er dan voldoende beschikbare ruimte is die voor dat doel kan worden onttrokken aan wat onze natuurgebieden zijn.

Het kenniscentrum vindt dat er geen principiële reden is om tegen natuurbegraven zijn. Vanwege de ingreep die gepleegd moet worden voor begraven is 'Natuurbegraven', een begraafplaats in de natuur, buiten het 'Bestaand Bebouwd Gebied' (BBG), geen goed idee vanwege het veelal niet voldoen aan wet- en regelgeving en mede gelet op het sociaal-maatschappelijke belang. In het bijgevoegde toetsingskader werken we dit verder uit.

Wel kan het kenniscentrum zich voorstellen een deel van een begraafplaats zou kunnen worden gebruikt voor begraven op ruimte-extensieve manier in een natuurlijke omgeving. Natuurbegraven zou ook een goede mogelijkheid kunnen zijn om vrijkomende gronden binnen het BBG en aansluitend op bestaande natuur te transformeren naar een meer natuurlijke inrichting.

De VVG zal initiatieven tot het realiseren van natuurbegraafplaatsen nauwlettend volgen en toetsen aan zowel de wettelijke beperkingen als aan eventuele bedreigingen van bestaand natuurgebied.

Toetsingskader natuurbegraven

Ons uitgangspunt voor een toetsingskader natuurbegraven is vanuit ruimtelijke ordening en milieu de ligging buiten het Bestaand Bebouwd Gebied, zoals dat in de Structuurvisie van de provincie Noord-Holland is omschreven. Naast de algemene regels uit de Wet op de Lijkbezorging en de milieuwetgeving zijn ook zijn ook diverse als zodanig aangewezen gebieden met bijzondere waarden van belang.

Wet op de lijkbezorging

De Wet op de lijkbezorging (WLB) heeft aan de gemeenten de verplichting opgelegd om te zorgen voor voldoende mogelijkheden om te begraven. Daarnaast geeft de inspectierichtlijn van de WLB duidelijk aan dat het wenselijk is om zeer terughoudend te zijn ten aanzien van de aanleg van

bijzondere begraafplaatsen op particulier terrein. Ook natuurbegraven valt in deze bijzondere categorie.

De gemeente behoudt, ook bij deze bijzondere (natuur)begraafplaatsen haar verantwoordelijkheid waar het gaat om toezicht op en handhaving van een ongestoorde grafrust. Het is dan ook wenselijk en wellicht zelfs noodzakelijk dat de gemeente beleid ontwikkelt waaraan een verzoek getoetst kan worden!

Gemeentelijk beleid en regelgeving dienen te passen binnen landelijk wet- en regelgeving en provinciaal en regionaal beleid en regelgeving.

Ruimtelijke ordening

In het kader van de structuurvisie van de provincie Noord-Holland dient *nut* en *noodzaak* te worden aangetoond voor nieuwe ontwikkelingen buiten Bestaand Bebouwd Gebied (BBG), dus ook voor natuurbegraafplaatsen. (Zie: <http://www.noord-holland.nl/web/Actueel/Nieuws/Artikel/Handreiking-nut-en-noodzaak-woningbouw-buiten-bestaand-bebouwd-gebied.htm>).

In een vroeg stadium, dus voor de vraag van nut en noodzaak aan bod komt, dient getoetst te worden aan de provinciale regels voor gebiedsbescherming. Deze heeft betrekking op:

- bodem en grondwater
- natuur en landschap
- cultuurhistorie.

Kaarten van beschermde gebieden zijn te vinden in de provinciale ruimtelijke verordening. Voor een interactieve overzichtskaart voor Gooi en Vechtstreek: <http://tinyurl.com/beschermdGV>.

Milieuwetgeving

Op het gebied van milieubeheer dient te worden voldaan aan landelijke wet- en regelgeving, het provinciaal beleid en het gemeentelijk beleid en regelgeving (Zie:

<http://www.noordholland.nl/web/Thema's/Milieu/Vergunningverlening-en-handhaving.htm>). Ook dient de mogelijkheid tot omvorming en exploitatie van huidige begraafplaatsen naar (meer) 'natuur' begraafplaats vooraf onderzocht te worden, evenals een overzicht van te verwachten aantal benodigde graven in de komende 25 jaar, ruimte voor bijzetting van urnen en verstrooien van as.

N.B. Begraafplaatsen hebben heel vaak een bovengemeentelijke, regionale of nog bredere functie.

Van belang is in dat kader onderzoek naar het toekomstperspectief, nut en noodzaak. Hetzelfde geldt trouwens ook en wellicht in nog sterke mate voor crematoria.

Aandachtspunten voor toetsing

Mocht een wens voor een begraafplaats in de natuur spelen, dan dient het volgende bij voorbaat te worden gecheckt:

Alle wettelijke en regelgevende kaders in relatie tot de natuurlijke, landschappelijke, archeologische, aardkundige en cultuurhistorische waarden.

Als voorbeeld staat hier het Landgoed De Hoorneboeg te Hilversum. Uitgave van de Vereniging van Vrienden van het Gooi, 4 februari 2014. (zie:

<http://www.vriendenvanhetgooi.nl/media/speerpunten/hilversum/hoorneboeg/20140204-VVGNotitie-Landgoed-De-Hoorneboeg.pdf>

Resumé wet- en regelgeving, conclusie blz. 6 en 7.

Inleiding:

[...] Er is een inventarisatie uitgevoerd van de wettelijke en regelgevende kaders in relatie tot de natuurlijke, landschappelijke, archeologische, aardkundige en cultuurhistorische waarden van het

Landgoed De Hoorneboeg, dat een onderdeel vormt van het Beschermd Natuurmonument Hoorneboegse Heide in de gemeente Hilversum. Aan de hand van het hieronder beschreven Europees, nationaal, provinciaal, gemeentelijk beleid en de hiervoor geldende wet- en regelgeving kan het plan voor de voorgenomen (her)inrichting c.q. bestemming als(natuur)begraafplaats op het Landgoed De Hoorneboeg worden getoetst. Op basis van de toetsing aan de beleidsvorming en de regelgeving (NB-wet, Bestemmingsplan etc.) is te concluderen dat een functie als begraafplaats in strijd is met dat beleid en de regelgeving, vanwege de aantasting van de natuur- en archeologische waarden. Het is ook wenselijk om het onderwerp locaties crematoria, (natuur)begraafplaatsen en strooivelden in regionaal perspectief te plaatsen. Hierbij moet zorgvuldig worden gekeken naar de natuur- en archeologische waarden. Er moet voor worden gewaakt dat de opbrengsten van een dergelijke bestemming de regio het Gooi en de Vechtstreek niet verlaten. Zij zouden ten goede dienen te komen aan het algemeen belang, met name voor de instandhouding van de natuur- en archeologische waarden en de sociaal-maatschappelijke functie van een gebied.)

Op grond van de natuurbeschermingskaart en de daarbijbehoren de regelgeving hanteren wij de volgende criteria.

Natuurgebied (met bescherming)

Geen mogelijkheid: - Nee.

Op grond van de bijzondere, al dan niet wettelijk, beschermde eigenschappen als het gaatom flora, fauna, geologische of landschappelijke gesteldheid, zoals dit bijvoorbeeld tot uitingkomt in ligging, uitgestrektheid of biodiversiteit.

Natuurgebied (zonder bescherming)

Beperkte mogelijkheid: - Nee ... tenzij.

Te overwegen bij bossen waar omvorming plaatsvindt van productie bos (lage natuurwaarde) tot meer natuurlijk gemengd bos met inheemse loofbomen (hoge natuurwaarde). Randvoorwaarden, zie onder *Natuurvorming*.

Natuurvorming

Potentiële mogelijkheid: - Nee ... tenzij.

Te overwegen bij gronden grenzend aan bestaande natuurgebieden en/of bestaande (algemene) begraafplaatsen en gronden voor (nieuwe) gebiedsontwikkeling vanuit een agrarische bestemming. Mits

- Locatie aantoonbaar geen aardkundige, archeologische, natuurwetenschappelijke- en landschappelijke waarden bevat.
- Locatie niet ligt in een waterwingebied of daaraan grenst en te boek staat als intrekgebied.
- Locatie ligt naast of in directe omgeving van bestaande (gemeentelijke) begraafplaats en/of crematorium.
- Geen nieuwe bebouwing en infrastructuur voor ontvangsten, verkeersafwikkeling en parkeren (maar gebruik wordt gemaakt van de in de nabijheid aanwezige voorzieningen).
- Geen bomen geveld worden voor het creëren van graven. (Met uitzondering van uitheemse soorten, waaronder Amerikaanse vogelkers en Amerikaanse eik en in productiebos).
- Geen ernstige verstoring en eutrofiëring plaatsvindt in zowel bestaande als nieuwe natuur. Dit betekend een lage grafdichtheid. Indicatie: max. 80 graven/ ha voor voedselrijke gebieden en 50 graven/ha voor voedselarme gebieden. Analoog voor as verstrooiing.
- Cultuurhistorische waarden niet worden aangetast (laan- en beplantingspatronen, gebouwen, fundamenten etc.).

- Een keuze wordt gemaakt voor een bepaald na te streven bos- of natuurtype en de ontwikkeling hiervan in een beheerplan is uitgewerkt.
- Locatie niet in gebied ligt met recreatiedruk.
- Alle opbrengsten ten goede komen aan natuur en landschap binnen de regio Gooi en Vechtstreek.
- Toetsen nut en noodzaak en of het niet Binnen Bestaand Bebouwd Gebied kan of bovengemeentelijk een oplossing is te vinden.
- In samenhang met de sociaal-maatschappelijke functie van het gebied.

Colofon

Natuurbegraven in het Gooi is een uitgave van Vereniging van Vrienden van 't Gooi.

Bijdragen voor deze tekst werden geleverd door Pieter Veenstra, Hans Metz en Jos Oude Elferink op basis van een discussie in het Kenniscentrum.

Vastgesteld door bestuur VVG op ...